

PLENARY SESSION

UNIVERSITIES WITHOUT WALLS
WITHIN THE VISION FOR HIGHER EDUCATION IN EUROPE BY 2030
AND THE VISION OF THE UNIVERSITY OF RUSE

Prof. Hristo Beloev, DTSc, COR MEM,
RECTOR of the URAK and CHAIRPERSON of the USR

Abstract: *The article outlines the University as an educational institution, a driving force that transforms human societies into "societies of knowledge" - a fact that determines their new vision for the future.*

The prerequisites for the necessary changes are presented in detail; the trends that determine it and the main characteristics of the Universities in 2030. The events, achievements and goals that present the University of Ruse as a university of the "fourth generation without walls" are outlined.

Key words: *university, future, trends, innovations, integration, cooperation, open, transnational*

Трансформирането на човешките общества в „общества на знанието“ превръща университетите по света в основни движещи сили на този процес и ги ангажира да преосмислят своята визия за развитие в дългосрочен план. Това се налага най-малко по три причини. На първо място, висшите училища се развиват в сложна и динамична икономическа, политическа и екологична глобална среда, в условията на дигитална трансформация и бурен растеж на технологичните иновации. На второ място, безпрецедентната пандемична ситуация изправя университетите пред нови и неочаквани предизвикателства и необходимост от проактивни действия. Не на последно място стои необходимостта от обединени усилия на университетите за укрепване на Европейското пространство за висше образование и вдъхване на живот на Европейското изследователско пространство.

В десетилетието до 2030 г. с посочените предизвикателства могат да се справят успешно само „университетите без стени“, т.е. онези висши училища, които са отворени към всички заинтересувани страни и представители на обществото и които устойчиво отстояват своите традиционни академични ценности.

Макар че университетите в Европа са различни по големина и профил, те се развиват в условията на едни и същи глобални тенденции.

Климатичните промени и необходимостта от устойчиво развитие на всички обществени сфери ангажират академичния потенциал на висшите училища с действия за постигане на целите на ООН за устойчиво развитие.

Технологичните развития променят живота и профила на пазара на труда.

Генерирането на знания и иновационен потенциал продължава да бъде основен аспект на университетската дейност, но в същото време висшите училища трябва да гарантират, че техните випускници са подготвени да се реализират в нови професии в условията на дигитализация и изкуствен интелект.

Световният ред се променя и образованието, изследванията и иновациите стават все по-важен фактор в геополитиката.

Социалните неравенства и демографските проблеми в много европейски страни поставят под натиск социалните системи. Висшето образование продължава да бъде основен двигател на социално-икономическата мобилност, но поставя на дневен ред въпросите за обучението през целия живот, равния достъп и социалното включване, като се има предвид, че европейските университети осигуряват образование за половината от младите хора, които всяка година завършват училище, а част от останалите се връщат в университета на по-късен етап от живота си.

Много университети изпитват трудности при финансирането на своята дейност и влизат в конкуренция за ресурси, главно по пътя на проектното финансиране.

Пандемията от Covid-19 доведе до бърза експанзия на осигуряването с дигитални ресурси, която ще сложи траен отпечатък върху бъдещето на университетите. (Universities without walls. A vision for 2030 <https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf>)

Всички изброени предизвикателства очертават бъдещето на висшите училища в Европа като „университети без стени“, които са отворени и ангажирани с проблемите на обществата, като в същото време съхраняват своите изконни ценности.

Кои ще бъдат основните характеристики на университетите към 2030 година?

Към 2030 година висшите училища по света ще бъдат **отворени, трансформативни и транснационални**. Университетите са общности с отворени граници, които прокарват мостове между държави, култури и сектори. От една страна те са призвани да продуцират иновативни знания и технологии, но от друга страна имат невероятния шанс да генерират иновации в сътрудничество със своите партньори от бизнеса, публичните администрации и всички онези заинтересувани страни, които споделят техните цели да служат на обществото.

Структурата на университетите ще бъде хибридна. Те ще бъдат отворени като физически и виртуални пространства. Реалният кампус ще продължава да бъде основно пространство за социални взаимодействия и диалог, а виртуалният кампус ще предоставя неограничена възможност за достъп до участие в обучение и изследвания.

Бъдещите университети на Европа ще бъдат транснационални, тъй като международното сътрудничество ще продължава да бъде основна предпоставка за високо качество на всички университетски дейности.

Друга характеристика на университетите към 2030 г. е, че те ще бъдат **устойчиви, обединени в различията и ангажирани**. Изграждането на интердисциплинарни знания и умения, необходими за устойчивото развитие на обществата, ще бъде ключова задача на университетското образование.

Разнообразието и социална кохезия са важни компоненти на устойчивото развитие. Към 2030 година университетите ще разполагат с оборудване и възможности за удовлетворяване на потребностите и включване на всички, които търсят достъп до образование. В допълнение към това университетите ще продължат да подкрепят плуралистичните и демократичните ценности, като с това демонстрират своята ангажираност с общественото развитие.

Към 2030 година университетите ще бъдат **силни, автономни и отговорни**. Автономията на висшите училища ще достигне високи нива, изразяващи се в техния увеличен капацитет да вземат важни стратегически решения по академични и финансови въпроси. Ще нарасне и социалната отговорност на университетите, която ще бъде гарантирана от активен и непрекъснат диалог с всички заинтересовани страни и обществото като цяло. (Universities without walls. A vision for 2030 <https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf>)

Очертаната визия за университетите по света към 2030 година не е утопия или плод на свръхоптимистични очаквания. Тя има своите реални основания в настоящето на университетското образование в Европа и **Русенският университет е едно от висшите училища, които изпълняват тази дългосрочна визия на Европейската университетска асоциация към настоящия момент, далеч преди 2030 година.**

Русенският университет – университет от четвърто поколение - „без стени“.

Към настоящия момент повечето от университетите в световен мащаб могат да бъдат квалифицирани като университети от трето поколение, чиито отличителни характеристики са възприемане на предприемаческата парадигма, създаване на интердисциплинарна наука

и добавяне на стойност за обществото. Непрекъснато променящият се свят в наши дни, динамиката на обществените процеси и императивността на фокуса върху заобикалящата среда налагат бърза адаптация на университетския модел към характеристиките на университетите от четвърто поколение, чиято дейност е необходимо да включва следните компоненти:

- Развитие на университета като отворено иновационно пространство;
- Масабно ангажиране на хора от практиката в образователната дейност на университета;
- Ангажиране на университетски преподаватели и учени в дейности извън университета, подпомагащи бизнеса, индустрията и други обществени сектори;
- Включване на студенти и докторанти в екипи за изследвания и проекти в отговор на глобални предизвикателства;
- Глобален фокус на университетската дейност и в същото време включване на университета в силни локални мрежи за развитие на регионалната екосистема;
- Създаване на добавена стойност за обществото не само от страна на университета, а и подпомагане и мотивиране на мрежата от локални заинтересовани страни да добавят стойност.

Русенският университет отдавна е достигнал и преминал фазата на университет от трето поколение (предприемачески университет) и за това свидетелстват следните факти:

- Успешно преминал международен одит през 2014 г. на предприемаческите университети в България, като Русенският университет е едно от петте пилотни висши училища в проучване на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие и Европейската комисия с инструмента HEInnovate. В доклада, последвал този одит, е получена висока оценка за предприемаческата култура в Русенския университет. (HEInnovate Reviews, 2015)
- Домакинство и съорганизация с Европейската комисия и МОН на конференцията „HEInnovate – подкрепа на институционалната промяна във висшето образование“, проведена през юни 2018 г. в рамките на председателството на България на Съвета на ЕС. По време на конференцията в Русенския университет е анонсирано осмо измерение на инструмента HEInnovate, свързано с дигиталната трансформация на висшето образование. (<https://heinnovate2018-bulgaria.eu/heinnovate-ruse-bulgaria-14-15-june-2018/>)
- Участие на Русенския университет като единствено висше училище в България и Източна Европа в международния проект BeyondScale /2019-2022 г./, ангажиран с проучване на предприемчивостта на университетите в европейски мащаб.
- Приета Стратегия за развитие на предприемаческа култура в Русенския университет. (https://local.uni-ruse.bg/docs/html/Ndo_49.htm)
- Издаване на двуезично списание „Предприемачество и иновации“ в рамките на мрежата по предприемачество РЕШИЦА, включваща 13 университета от Югоизточна Европа, сред които Русенският университет има лидерски позиции.
- Развита Център по предприемачество в университета. Ежегодна организация и провеждане на инициативи, свързани с развитието на предприемаческа култура.

През последните години Русенският университет е включил редица характеристики в своята дейност, които трасират развитието му като **университет от четвърто поколение**. Ако се позовем на компонентите на университета от този тип, изложени по-горе, и ги отнесем към Русенския университет, може да бъде обобщено следното:

1. Русенският университет се развива като „университет без стени“, като динамично **отворено иновационно пространство**, където се осъществява взаимно проникване между университета и бизнес средата. В университета се изграждат Център за върхови постижения и Център за компетентност в областта на ИКТ, където представители

на академичната общност ще решават съвместни изследователски и иновационни задачи с практики от индустрията, бизнеса, държавната и местна администрации. Привличат се докторанти от индустрията, държавната и местна администрации, като научните изследвания по техните дисертации се провеждат в техните организации при реални условия под ръководството на университетски учени. В същата посока на отваряне на университета към заобикалящата го среда е проектирано развитието на вече одобрения проект на университета за 5D ALLIANCE 2019-2028, предвиждащ създаването на изследователски инфраструктурен комплекс без аналог в България и в Дунавското пространство, както и на проекта за Дунавски дигитален хъб. Със създаването в Русенския университет на Научноизследователски институт за технологии и иновации се обединява изследователската дейност на четирите инженерни факултета, като в същото време се постига хоризонтална интеграция с направления от други области на висшето образование и се създават условия за участие на учени от страната и чужбина в екипи на Русенския университет.

2. **Интегриране и принос на университетския потенциал към усилията за локално и регионално развитие.** В това отношение могат да се посочат редица примери за изпълнение на социално отговорната мисия на университета: създаден Форум за регионално сътрудничество /ФОРС/ на базата на подписани договори за сътрудничество с областните администрации в българското дунавско пространство; създаден Университетско-училищен алианс между Русенския университет и всички средни училища в регионите, обслужвани от университета; участие на университетски представители във вземането на решения на областно и общинско ниво, както и в разработката на документи за стратегическо развитие на областните и общински структури; активно взаимодействие със структури от неправителствения сектор за подпомагане на бизнеса и местното развитие и др.

3. **Ангажиране на студентски и докторантски екипи в изследователски и иновационни дейности в отговор на глобални предизвикателства.** Тук добрите практики на Русенския университет са изключително много. На първо място е необходимо да се отбележи създаването на студентски клубове по професионални интереси, чиято дейност е свързана с глобални проблеми и предизвикателства в областта на транспорта, енергийната ефективност, екологията, хората в неравностойно положение и др. Друга добра практика е подготовката на студентски интердисциплинарни екипи за участие в хакатони. От 2017 година Русенският университет е домакин на една от четирите точки в България на най-големия технологичен хакатон в света – НАСА Space Apps Challenge. Не на последно място трябва да се посочи иницирането и ежегодната организация на Иновативно младежко ЕКСПО, където на територията на Русенския университет се срещат ученически и студентски отбори от страната и чужбина и се състезават за най-добра иновативна идея или разработка.

4. **Едновременно национален и международен фокус на Русенския университет със специфициране на неговата водеща роля в екосистемата на трансграничния българо-румънски регион и Дунавското пространство.** Русенският университет има доказано влияние на национално ниво върху два от районите за планиране в страната – Северен централен и Северозападен, но в същото време е безспорно неговото лидерство в българския дунавски регион с изградената Дунавска академична ос на неговите филиали в Силистра, Видин и Разград и утвърдените силни позиции в трансграничния регион и цялото Дунавско пространство. Неслучайно Русенският университет е партньор на множество румънски университети в повече от 30 проекта по програмата за трансгранично сътрудничество и домакинства голям брой научни и образователни трансгранични форуми.

5. Русенският университет е не само генератор на добавена стойност за обществото, но в същото време **мотивираща местните общности за създаване на добавена стойност.** Това пето измерение от профила на университета от четвърто поколение е вплетено по убедителен начин в работата на Русенския университет. Например, участието

на университета в Националната научна програма „Нисковъглеродна енергия за транспорта и бита“ доведе до:

- включването на Община Русе като асоцииран партньор в програмата с решение на Общинския съвет;

- решение на Община Русе за развитие на водородна мобилност и разработването на проект за рефитинг на речен кораб за задвижване с водород, построяване на електролизатор за производство на зелен водород и зарядна станция, закупуването на 10-12 автобуса, задвижвани с водород;

- решение на Община Силистра за оборудване на малък плавателен съд, (по трансграничен проект, разработен с участието на Русенския университет) за задвижване с водород и слънчева енергия и работа на екип от изследователи по задачата;

- разработен съвместен проект по програма Хоризонт 2020 с чуждестранни партньори, Пристанищна инфраструктура, Асоциацията на Дунавските общини и Русенския университет за изграждане на зелено пристанище във Видин и нисковъглеродна връзка с транспортната мрежа на града и региона с използване на слънчевата енергия.

Посочените проекти с водещата роля на Русенския университет за развитие на нисковъглероден транспорт, зелена водородна мобилност и използването на слънчевата енергия решават проблеми на поречието на река Дунав като регионална екосистема и демонстрират механизма, по който университетът не само добавя стойност, но и играе ролята на мотиватор и двигател на процеси за опазване на околната среда, в които се мобилизират всички заинтересувани страни на локално ниво.

Новите роли, изпълнявани от Русенския университет във взаимодействието му с регионалната екосистема, хармонизират напълно с идентифицираните досега критерии за университет „без стени“ от четвърто поколение. Тези роли и социално отговорни функции ще придобиват още по-голяма тежест в десетилетието до 2030 г., когато от университетите в световен мащаб ще се очаква да бъдат основен двигател на иновационния растеж на обществата в отговор на извършващите се промени и глобални предизвикателства. Русенският университет е напълно подготвен и има необходимия иновационен потенциал за активно участие в тези процеси като водеща институция на национално и международно ниво.

REFERENCES

Стратегия за изграждане на партньорство на Русенския университет с бизнеса, регионалната администрация и социалните институции за високо качество на обучение за периода 2021-2025 година. (2021) https://local.uni-ruse.bg/docs/html/ndo_49_2021.htm

HEInnovate Reviews. Universities, Entrepreneurship and Local Development. Promoting Innovation and Entrepreneurial Mind-Sets through Higher Education.. (2015). URL: www.mon.bg/?h=downloadFile&fileId=7704 (Accessed on 29.09.2017)

Towards the 4th generation university. (2016) <https://maartensteinbuch.com/2016/07/23/towards-the-4th-generation-university> (Accessed on 30.10.2020)

Universities without walls. A vision for 2030 (2021) <https://eua.eu/downloads/publications/universities%20without%20walls%20%20a%20vision%20for%202030.pdf> (Accessed on 30.09.2021)

Wissema, J.G. (2009): Towards the third generation university. Managing the university in transition. Edward Elgar, Cheltenham, United Kingdom

<https://heinnovate2018-bulgaria.eu/heinnovate-ruse-bulgaria-14-15-june-2018/>